

Στα ίχνη του Δημήτρη Πικιώνη: φύση και πολιτισμός στον λόφο του Φιλοπάππου

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Στόχος οι μαθητές:

- ① Να γνωρίσουν τον λόφο του Φιλοπάππου,
- ① Να εκτιμήσουν το έργο του αρχιτέκτονα Δημήτρη Πικιώνη και τη διαμόρφωση ενός δημόσιου χώρου,
- ① Να αντιληφθούν τη σχέση φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και πόσο σημαντική είναι η διαμόρφωση μιας σωστής σχέσης,
- ① Να εκτιμήσουν τη συνένωση του αρχαίου, βυζαντινού και λαϊκού πολιτισμού στο έργο του Πικιώνη,
- ① Να γνωρίσουμε σημαντικά μνημεία όπως την Ακρόπολη, το Ηρώδειο, το μνημείο του Φιλοπάππου, την Πνύκα και τον Άγιο Δημήτριο τον Λουπαρδιάρη και να τα προσδιορίσουν γεωγραφικά στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας,
- ① Να εκτιμήσουν τη λαϊκή αρχιτεκτονική που σέβεται το τοπίο,
- ① Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του μεσογειακού τοπίου και βλάστησης,
- ① Να νιώσουν το παιχνίδι του φωτός, της σκιάς και του αέρα στον χώρο,
- ① Να περπατήσουν και ασκηθούν στην ύπαιθρο,
- ① Να γνωρίσουν την πανίδα μέσα από παρατήρηση και ήχους,
- ① Να διασκεδάσουν δημιουργικά στον Λόφο του Φιλοπάππου.

Για μαθητές όλων των ηλικιών με κατάλληλη προσαρμογή

Κατάλληλη εποχή και ώρα επίσκεψης: ανοιξη/καλοκαίρι/φθινόπωρο το σούρουπο

Διάρκεια: 3 ώρες

Προετοιμασία-υλικά: Κατάλληλα ρούχα, άνετα παπούτσια για περπάτημα, νερό, χαρτί, μολύβι, στήριγμα, κόλλες, ρολά από χαρτιά κουζίνας ή υγείας. Να έχουν πάει οι μαθητές τουαλέτα γιατί στον χώρο υπάρχουν μόνο δημόσια WC. Δεν υπάρχει καφετέρια. Οι μαθητές μπορούν να κάνουν βιβλιογραφική έρευνα για το έργο του Δημήτρη Πικιώνη πριν την επίσκεψη. Επίσης για το μνημείο του Φιλοπάππου, την Πνύκα, το Ηρώδειο και την Ακρόπολη που φαίνονται από σημεία θέας στη διαδρομή. Χαρτιά που στη μέση είναι κολλημένες οι [φωτογραφίες](#) από τα στοιχεία του χώρου.

Πορεία περιπάτου: Άγιος Δημήτριος Λουμπαρδιάρης (10' περπάτημα από σταθμό μετρό Ακρόπολη)-μονοπάτι προς Μνημείο Φιλοπάππου-επιστροφή στην εκκλησία.

Δραστηριότητες:

Στον Άγιο Δημήτριο τον Λουμπαρδιάρη.

Η ομάδα κάθεται στο πλάτωμα μπροστά στο αναψυκτήριο (που είναι κλειστό). Παιχνίδια γνωριμίας με τον χώρο. Περπατήματα μπροστά, με την όπισθεν, κλείσιμο ματιών, άνοιγμα σε φωτογραφική μηχανή, απομνημόνευση εικόνων
Ποια μνημεία φαίνονται; Ποια φυτά υπάρχουν στον χώρο;

Ζητείται από κάθε μαθητή να περπατήσει μόνος και σιωπηλός στον χώρο που συνήθως είναι πολύ ήσυχος τις καθημερινές (τα Σ/Κ γίνονται γάμοι και βαφτίσεις). Κάθεται όπου θέλει. Για 10'. Επιστρέφει με μία λέξη που αποτυπώνει την αίσθηση από τον χώρο.

Στην ολομέλεια μοιραζόμαστε τις λέξεις και διαβάζουμε αποσπάσματα από τη [Συναισθηματική Τοπογραφία](#) του Δ.Πικιώνη. Συμφωνούμε με τις προθέσεις του αρχιτέκτονα; Τις νιώσαμε στην περιήγησή μας;

Δίνονται σε κάθε μαθητή ή σε δυάδες τυπωμένες οι λεπτομέρειες αυτές από τον χώρο. Είναι σχέδια από τη διακόσμηση του ναού και λουλούδια δίπλα στην κόχη του ιερού. Πρέπει να τα εντοπίσουν στον χώρο και με το μολύβι τους να σχεδιάσουν τη συνέχεια της λεπτομέρειας. Άρα μέρος του τοίχου του ναού και τους θάμνους.

Επιστροφή στην ολομέλεια. Δείχνουμε τα σχέδιά μας. Τους δίνουμε έναν τίτλο. Σχολιάζουμε. Από τι υλικά είναι φτιαγμένος ο ναός; Πως συνταιριάζει ο αρχιτέκτονας την αρχαία, βυζαντινή και λαϊκή παράδοση; Τι θυμίζει ο χώρος; (Μοναστήρι) Ποια μοτίβα, σχέδια και διακοσμητικά στοιχεία χρησιμοποιεί ο Πικιώνης; Από πού τα έχει εμπνευστεί;

Παρατηρήστε τις πέτρες που καθόμαστε. Όλο το πλακόστρωτο στη διαμόρφωση του λόφου της Ακρόπολης και Φιλοπάππου είναι από πέτρες λαξεμένες από Τήνιους μαστόρους. Σε τι διαφέρει η αίσθηση από τους κυβόλιθους που χρησιμοποιούμε σήμερα στους πεζόδρομους;

Τι φυτά έχουν φυτευτεί εδώ; Η μεσογειακή χλωρίδα: ελιά, πεύκο, κυπαρίσσι, μεσογειακοί θάμνοι. Η προσαρμογή στο κλίμα, οι αντοχές τους στην ανομβρία. Η διαδικασία αναγέννησης του πεύκου.

Περίπατος προς το μνημείο του Φιλοπάππου.

Παίρνουμε το μονοπάτι που ξεκινά απέναντι ακριβώς από τον Άγιο Δημήτριο. Παρατηρούμε μέρος αρχαίου τείχους, του Διατειχίσματος. Διαβάζουμε την πινακίδα. Περπατάμε προς τον λόφο σταθμεύοντας σε υδρο σημεία: στο πρώτο ημικυκλικό μαρμάρινο πάγκο και στο δεύτερο άνοιγμα με θέα την Ακρόπολη. Η αποστολή που έχει δοθεί σε μικρές ομάδες ή ατομικά:

- ① Φτιάχνω από το ρολό χαρτού κουζίνας ή υγείας με κόλλα και φυσικά υλικά το «πνεύμα του λόφου», το ζωτικό.
- ① Σχεδιάζω με χαρτί και μολύβι ή σε χαρτόνι μεγαλύτερο όπου μπορώ να επικολλήσω και φυσικά υλικά το μονοπάτι και επισημαίνω ενδιαφέροντα σημεία για τους επισκέπτες. Σαν οδηγό. Είναι οι προσωπικές μου επιλογές τα αξιοθέατα και οι εμπειρίες που προτείνω. Είναι η δική μου συναισθηματική τοπογραφία.
- ① Σχεδιάζω τα μνημεία και στοιχεία που συναντώ και φτιάχνω μία ιστοριογραμμή, π.χ. : Ακρόπολη: 5^{ος} αι.π.Χ., Ηρώδειο: 2^{ος} αι. μ.Χ., μνημείο Φιλοπάππου: 1^ς αι.μ.Χ., Θεμέλια μικρού φρουρίου στον λόφο: 3^{ος} αι. π.χ. πολυκατοικίες: 21^{ος} αι.μ.Χ. κλπ

Στην κορυφή του λόφου, αξιοποιούμε την ευκαιρία της πανοραμικής θέας στο λεκανοπέδιο για να εντοπίσουμε τοπόσημα, να προσανατολιστούμε, να σχολιάσουμε την ανάπτυξη της πόλης και τα σημεία που φαίνονται διαφορετικά από ψηλά (όπως ένας πέτρινος λόφος στην περιοχή της Καλλιθέας).

Δείχνουμε τα έργα μας. Ξεναγούμε ο ένας τον άλλον σε αυτά. Επιστρέφουμε από το ίδιο μονοπάτι ή από την πίσω πλευρά. Αν έχουμε χρόνο περνάμε και από την Πνύκα.

Κλείσιμο, αποχαιρετισμός με αναφορά σε «κάτι που έμαθα για τη διαμόρφωση δημόσιων χώρων» από τον περίπατο ή πιο γενικά με κάτι που μου έκανε εντύπωση και θέλω να πάρω μαζί μου ως ανάμνηση.